

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 13ΗΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1997

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΤΣΑΝΙΩΤΗ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

**Μία ιδιάζουσα προσωκρατική παρουσία :
ὁ Ξενοφάνης καὶ ἡ μέριμνά του γιὰ τὸν ἄνθρωπο**

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Εὐάγγελος Μουτσόπουλος** κατὰ τὴν παρουσίαση τοῦ βιβλίου τῆς κυρίας **Ἀννας Κελεσιδου**, «Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ξενοφάνη», Ἔκδοση τοῦ Κέντρου Ἑρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, λέγει τὰ ἑξῆς:

Ἄν οἱ πρῶτοι προσωκρατικοὶ κοσμολογοῦν καὶ φυσιολογοῦν ὁ Ξενοφάνης εἶναι ἀναντιρρήτως ἐκεῖνος ποὺ οἶονεὶ κατ' ἀποκλειστικότητα ἡθροπολόγησεν. Ἀπὸ τῆ θεμελιώδη αὐτὴν στάση του ἀπορρέει τόσον ἡ δεσπόζουσα τοῦ στοχασμοῦ του ἀντίληψη περὶ ἀνθρώπινης δημιουργίας κ' εὐθύνης ὅσο κ' ἡ ἴδια ἡ δομὴ τοῦ στοχασμοῦ αὐτοῦ ποὺ προσαρμόζεται πρὸς τὶς ἀπαιτήσεις ἐνὸς κυρίαρχου ἄξονος πρὸς τὸν ὁποῖον στοιχοῦν ὅλες οἱ ἐπὶ μέρους θεωρήσεις τοῦ Κολοφώνιου· ἄξονος ποὺ παρέχει συγχρόνως καὶ τὸ πρότυπο τῆς ἐξεικονίσεως τῆς ἐννοίας τοῦ γίνεσθαι. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ γίνεσθαι ἐντὸς τοῦ εἶναι συνιστᾷ, ἄλλωστε, καὶ τὸν κεντρικὸν κι οὐσιαστικὸν χαρακτήρα τοῦ ξενοφάνειου πνεύματος. Αὐτὰ τ' ἀναντίρρητα, ὅσο κ' ἐκκεντρικά, σὲ σχέση πρὸς τὴν καθόλου πορείαν τῆς προσωκρατικῆς πνευματικῆς δραστηριότητος, δεδομένα καθιστοῦν τὴν διανόηση τοῦ ποιητοῦ-φιλοσόφου μὲρρωμα ἐντελῶς ξεχωριστὸ κ' ἰδιάζον τοῦ φιλοσοφικοῦ ὀρίζοντος τῆς περιόδου αὐτῆς.

Τὸν Ξενοφάνην ἀπασχολεῖ τὸ σύνολο τῶν συνθηκῶν τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεως καὶ διαβιώσεως μέσα στὸν κόσμον, τ' ὄντολογικὸ δηλαδὴ καταστατικὸ του κ' ἡ μοῖρα του. Στὸ πλαίσιο αὐτὸ ἀναφαίνεται ὀλόκληρ' ἡ πρωτοτυπία τοῦ στοχασμοῦ του

μέσ' ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα, σὲ σχέσηη πρὸς τῶν προηγούμενων στοχαστῶν, περισωθέντα ἀποσπάσματά του. Ἡ κυρία Ἄννα Κελεσίδου, ἡ ὁποία ἤδη, διὰ τῆς ὑψηλῆς στάθμης διδακτορικῆς διατριβῆς της περὶ τοῦ Ξενοφάνους, παρεῖχε τὸ μέτρο τοῦ ἐνδιαφέροντος της γιὰ τὴν ξενοφάνειαν φιλοσοφία, σύντροφον τῆς ξενοφάνειας ποιήσεως, στὸ πρόσφατο αὐτὸ ἔργο της ἐκμεταλλεύεται ἐξαντλητικὰ τὸ διαθέσιμο σχετικὸν ὕλικὸν προκειμένου νὰ προβῆ σὲ βαθειὰν εἰσχώρησιν ἐντὸς τοῦ ξενοφάνειου φιλοσοφικοῦ «συστήματος», μ' ἀπώτερον σκοπὸ τὴν περαιτέρω ἀνάλυσιν κ' ἐρμηνείαν του, χάριν ἀναδομήσεως τῶν φαινομένων· ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν αὐτὴν προβάλλει ἕνας Ξενοφάνης ὅλως διαφοροτικὸς ἀπ' αὐτὸν ποὺ ἡ παράδοσις ἐμφανίζει.

Οἱ ἰδιαίτερες ἀρχές ποὺ διέπουν τὴν φιλοσοφία τοῦ Ξενοφάνους, κ' ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἔρευνα τῆς συγγραφῆς ἐστηρίχθη, εἶν' αὐτὲς ποὺ στηρίζουν, πρῶτον, τὴν κριτικὴν ἀντιμετώπισιν τῆς πραγματικότητος· δεύτερον, τὸν παραλληλισμὸ μεταξὺ τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς περὶ αὐτῆς εἰκόνος στὴν συνείδησιν, τὸν παραλληλισμὸ δηλαδὴ μεταξὺ τοῦ νοεῖν καὶ τοῦ λέγειν· καί, τρίτον, τὴν ἀπόδοσιν ἐνὸς νοήματος στὴν ἱστορία διὰ μέσου τοῦ νοήματος ποὺ ἀποδίδεται στὸν χρόνον. Ἡ κυρία Κελεσίδου τονίζει ἰδιαίτερα τὴν ἐκ μέρους τοῦ Ξενοφάνους καταδίκη τοῦ αὐθαιρέτου, τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐννοίας τῆς σοφίας ὡς προνομίου τῶν «ἐμφορώνων» (πβ. Πλάτωνος *Τίμαιον*) καὶ τῶν «κομψῶν» (πβ. Πλάτωνος *Θεαίτητον*), καὶ τὴν ἔντονην ἠθικὴν αἰσιοδοξίαν τοῦ Κολοφωνίου, καθὼς καὶ τὶς ἐπιπτώσεις της ἐπὶ τῆς περαιτέρω ἀρχαίας διανοήσεως. Χαιρετίζομε τὴν ἔξοχην αὐτῆ δημοσίευσιν, μὲ τὴν βεβαιότητα πῶς σύντομα θὰ καταστῆ κλασσικὴ.